

Stromfeld Aurél

(1878–1927)

Egy újpesti evangélikus a Ludovikán

Stromfeld Aurél 1878. szeptember 19-én született Budapesten, evangélikus vallású családban. Édesapja Stromfeld János, a Schlick-féle Vasöntöde és Gépgyár Részvénytársaság főmérnöke, édesanyja pedig Taborszky Johanna volt. A korban szokásos népes családban nőtt fel: még négy testvére és egy féltestvére is közös fedél alatt élt vele.

Az újpesti Templom utcai elemi iskolában kezdte meg tanulmányait, amelyet 1888-tól a budapesti Markó utcai gimnáziumban folytatott, s annak négy osztályát kitűnő eredménnyel végezte. Már ekkor kialakult vonzódása a matematika és a történelem iránt. 1892 szeptemberében felvételt nyert a budapesti Ludovika Akadémia 37 magánalapítványi helyeinek egyikére. Az akadémiai négyéves képzés során végig a legelsők között volt tanulmányi eredményeit tekintve. A 4. évfolyamot harmadikként, az akadémián zajlott képzést összességében kitűnő eredménnyel fejezte be. Harcászati érzéke már akkor figyelmet keltett tanárai körében. Hadfy Imre százados, aki később tábornokként előljárója volt az első világháborúban, különös előszeretettel foglalkozott a tehetséges Stromfeld Auréllal.

Katonatiszti pályafutását 1896. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként kezdte első szolgálati helyén, a m. kir. soproni 18. honvéd gyalogezredben. Alakulatánál először századszolgálatot látott el, majd 1897 első három hónapjában az ezred altisztképző iskolájába vezényelték, ahol az újoncok és póttartalékosok szakkiképzését végezte. 1897. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki ezredénél.

1897. december 1-jén áthelyezték a m. kir. munkácsi 11. honvéd gyalogezredbe, ahol 1898 januárjában és februárjában az ezredirodába vezényelt tisztként tevékenykedett, 1898. április 1. és 1899. február 21. között zászlóaljsegédtiszt és fegyvertiszt volt, egyébként pedig századszolgálatot látott el. Szakmai ismereteinek bővítésére 1899. július 10. és augusztus 12. között a cs. és kir. hadsereglőiskolát végezte el Bruck an der Leithában, megfelelő eredménnyel. Ez azonban nem elégítette ki tudásszomját. Mivel már több mint két éves tényleges szolgálat állt mögötte, lehetősége nyílt jelentkezni a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamára. A tanfolyamra évente 35, legalább jó minősítésű, két éve már csapatnál szolgáló honvédtiszt nyert felvételt. Célja a hallgatók felkészítése volt az osztrák–magyar vezérkaritiszt-képzés fellegvárának számító, 1852-ben alapított bécsi cs. és kir. hadiiskolára. Akkoriban a nyolc legjobb honvédtiszt-hallgató került be ide felvételi nélkül. Akiknek ez nem sikerült, azokat a tanfolyam elvégzése után különböző segédtiszt vagy tanári beosztásokban alkalmazták. A tökéletes német nyelvtudás és a jó lovaglótudás alapfeltételnek számított, de Stromfeld ezek mellett még a francia és a rutén nyelvet is elsajátította. Felvételi je jól sikerült, és harminc társával 1899. október 10-én kezdte meg a tanfolyamot, amelyet 1900. július 31-én tanfolyamelsőként, kitűnő eredménnyel fejezett be. Tehetsége és szorgalma meghozta gyümölcsét, hiszen megnyílt előtte a Kriegsschule kapuja. Az 1900. október 15. és 1902. július 31. közötti, a bécsi cs. és kir. Hadiiskolán folytatott tanulmányai során szakmai tudása egyre inkább elmélyült, műveltsége, ítélőképessége, látóköre jelentősen bővült. Stromfeld a honvédtisztek közül az első, a második évfolyamot végzettek között a kilencedik helyen, összességében pedig nagyon jó eredménnyel zárta bécsi tanulmányait, „a vezérkarhoz különösen alkalmas” minősítéssel. A hadiiskolai tanulmányai közben, 1900. november 1-én főhadnagyi kinevezését is megkapta.

A cs. és kir. Hadiiskola elvégzése után 1902. október 15-én azonnal vezérkari beosztásba, nevezetesen a bécsi cs. és kir. II. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára helyezték, ahol fogalmazó tiszt lett. Ez a tény már önmagában is mutatja Stromfeld kiváló képességeit, hiszen a vezérkari tiszteket a Hadiiskoláról kikerülve általában alacsonyabb szervezeti egységekhez, dandárokhöz, hadosztályokhoz osztották be, ráadásul a császárvárosban kezdhette

meg szolgálatát. 1903. november 1-jétől a pozsonyi m. kir. IV. honvédkerületi parancsnokság vezérkari osztályán látott el fogalmazó tiszti feladatokat. A vezérkari minősültségű tisztek számára kötelezően előírt csapatszolgálatot (azzal a céllal, hogy fenntartsák a csapatoknál szolgáló törzstisztek és a vezérkari tisztek közötti kapcsolatot) 1905. május 1-jén, frissen kinevezett II. osztályú századosként kezdte meg a m. kir. 9. honvéd gyalogezred 16. századának parancsnokaként, a felvidéki Iglón. 1906. október 1-jétől századparancsnoki teendői mellett még az ezred iglói altisztképző iskolájának parancsnoki beosztását is ellátta. Szigorú, de gondoskodó vezető volt, s fegyelmet követelt meg alárendeltjeitől. Későbbi oktatói tevékenységének első állomása 1907. január 1. és július 20. között a m. kir. kassai III. honvédkerület tisztiiskolája volt, ahol a hadtörténelem, a harcászat és a földrajz tanáráként alkalmazták. 1907. július 21-étől különleges alkalmazású tisztként ténykedett a kassai 9. honvéd gyalogezredben. Szolgálati feladatainak ellátása közben a budapesti Ludovika Akadémiára kérte vezénylését. Kérelmét pozitívan bírálták el, s vezérkari pályája nívós tanári beosztással színesedett. 1907. szeptember 1-jétől a harcászat és hadseregszervezet tantárgyak tanáráként dolgozott egykori tanulmányai színhelyén, a Ludovika Akadémián, ahol tehetsége hamar kibontakozott, és 1907. november 1-jén I. osztályú vezérkari századosná lépett elő. Az 1908-ban róla készült előljárói vélemény szerint jó tornász, vívó, úszó, kerékpáros, nagyon jó és szenvedélyes lovas, valamint kiváló térképész volt. Felettesei hangsúlyozták, hogy megbízható, tiszta jellemű, tevékeny, tehetséges, igen jó szellemi képességekkel és ítélőképességgel megáldott, víg kedélyű és alapos katonai ismeretekkel rendelkező, kiváló vezérkari tiszt, aki egyszersmind igen jó tanár és előadó, ezáltal az akadémikusok nevelését pozitívan befolyásolja.

A leendő tisztek nevelését és oktatását nagy kihívásnak tartotta. Szakmai tudását, tapasztalatait, valamint emberségét igyekezett megosztani a hallgatókkal. Több ötlete, amellyel magasabb szintre lehetett volna emelni a tisztikar felkészítését, nem talált megértésre a döntéshozók részéről. Ekkor kezdett írni, s írásműveiben a nyugat-európai tapasztalatok és eredmények alapján javaslatokat tett a hadsereg modernizálására. Megszakítva tanári ténykedését, 1908 nyarán irányított szabadságra küldték, amely alatt a Balkán stratégiai szempontból fontos területeit kellett bejárnia, és tapasztalatait részletes jelentésben összefoglalnia. Járt Törökországban és Görögországban, Bulgáriában és Romániában, mindenhol megfigyelte a katonai helyzetet, az erődítéseket, a kikötőket, a katonák felkészültségét. Alighogy hazatért, a Monarchia 1908. október 6-án bejelentette Bosznia és Hercegovina annektálását.

1909-ben pedagógiai előkészítő tanfolyamot, 1910-ben pedig pedagógiai zárótanfolyamot végzett külsős hallgatóként.

1908 és 1911 között, amíg a Ludovika Akadémia tanáraként tevékenykedett, minden év őszén különböző hadgyakorlatokon vett részt.

1909. szeptember 1-jétől a Ludovika Akadémia harcászati-, 1910-től pedig az intézmény harcászati- és hadijátéktanára volt. 1911. november 1-jén felmentették a Ludovika Akadémia tanári beosztásából, egyúttal fogalmazótiszté és osztályvezető-helyettesé nevezték ki a budapesti m. kir. Honvédelmi Minisztérium 1. osztályán. Osztálya a honvédségre vonatkozó szervezési, kiképzési, a vezérkari képzési, fegyelmi, karhatalmi, mozgósítási ügyekkel foglalkozott, de felelősségi körébe tartozott a honvédség katonai szolgálatára és kiképzésére vonatkozó szabályzatok kidolgozása, a hadrendek megállapítása, a honvédség ruházatára, fegyverzetére, járműveire vonatkozó elvi kérdések megfogalmazása is. Beosztásában részt vett az új *Gyakorlati szabályzat* kidolgozásában. Kénytelen volt szembesülni a haderő hivatalosan csupán második vonalát alkotó m. kir. Honvédség felszerelési és fegyverzeti hiányosságaival, így többek között a honvéd tüzérség hiányával, de a cs. és kir. hadsereg tüzérségének gyengeségével is a többi nagyhataloméhoz képest. Minisztériumi beosztása mellett, 1912. október 10. és 1912. december 16. között a budapesti honvéddorvosi alkalmazó iskola (tájékoztató tanfolyam) tanáraként is tevékenykedett. Egy tanulmányút keretében eljutott Franciaországba, ahol végigjárta az 1870–1871-es porosz–francia háború egykori csataterzeit. Munkája mellett készült fel a korszakban közismerten nehéz, a jelöltek elé irreálisan magas követelményeket állító vezérkari törzstiszti vizsgára, amelyet kiváló eredménnyel tett le Bécsben. Erőfeszítései hozadékaként 1912. november 1-jén vezérkari őrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1913. március 1-jén az újonnan létrehozott budapesti m. kir. 41. honvéd gyaloghadosztály vezérkari főnökévé nevezték ki. Elöljárói az 1913-ban róla készült jellemzésben kiemelték körütekintését, kezdeményezőképességét, és megállapították, hogy minden tekintetben kiváló hadosztály vezérkari főnökként működött. Az utolsó békeesztendő még egy fontos változást tartogatott számára. Bárány Hazai Samu altábornagy, m. kir. honvédelmi miniszter javaslatára, 1913. június 1-jén egyedüli honvédtisztként a bécsi cs. és kir. Hadiiskola harcásztanára lett. A Monarchia legmagasabb szintű katonai szakképző intézményében katedrához jutni nagy elismerést jelentett, nemcsak Stromfeld őrnagy, hanem az egész m. kir. Honvédség számára is. Előtte honvédtiszt még nem töltötte be a hadiiskola tanári beosztását, általában a bécsi helyi katonai akadémia tanárainak tartották fenn a hadiiskolai tanári helyeket. Alfred Krauss altábornagy, a cs. és kir. Hadiiskola

parancsnoka róla írt minősítésében kiemelte tudományos érdeklődését, s úgy vélte, hogy különösen alkalmas hadtest vezérkari főnöknek. 1914 nyarán Stromfeldet ismételten a Balkánra küldték „üzleti utazás” címén. Feladata hasonló volt, mint néhány évvel korábban: adatokat kellett gyűjtenie a Monarchia potenciális ellenfeleiről. Végül a szerb fogságot elkerülve, nagyobb kerülővel ért haza.

A Nagy Háború harcterein

Az első világháború kitörése után Stromfeld harctéri beosztásba került. 1914. július 27-től a cs. és kir. XIII. hadtest vezérkari főnökének helyettese, valamint a hadtest vezérkari hivatalának vezetője volt a szerb hadszíntéren a cs. és kir. 5. hadsereg alárendeltségében. Ő felelt többek között a hadtesthez tartozó összes csapattest ellátásáért és szállásáért. Bebizonyította, hogy nem csak elméleti szakember: a hadtest felvonulásában, utánpótlásában, továbbá a csapatok ellátásában nem volt fennakadás. A Monarchia fegyveres ereje által a szerb hadjáratokban elszenvedett fiaskó után, a hadtest visszavonulását is rendkívüli hozzáértéssel tervezte meg és hajtatta végre a csapatokkal 1914 decemberében a Száva mentén. 1915 januárjában hadtestével együtt az orosz hadszíntérre irányították át. Stromfeld az 1915. február 3-án kelt kérvényében valamelyik német vagy magyar vezényleti nyelvű ezred egyik zászlóaljának parancsnoki beosztását kérte előjárótól, azonban a Karl Pflanzer-Baltin lovassági tábornok által irányított seregcsoport-parancsnokság (amelynek hadrendjébe az osztrák–magyar XIII. hadtest tartozott) vezérkari főnöke, Soós Károly ezredes nem támogatta Stromfeld csapatszolgálatra történő beosztását, ezzel is elismerve szakmai kvalitásait, amelyeket véleménye szerint sokkal inkább kamatoztathatott aktuális beosztásában. A cs. és kir. XIII. hadtest 1915 februárjától a kárpáti téli csatában vett részt, majd az 1915. május 2-ai gorlicei osztrák–magyar és német frontáttörés után támadásba lendült. Az 1915. május 1-jén alezredessé kinevezett vezérkari főnökével együtt a hadtest Kelet-Galíciában üldözte sikerrel a visszavonuló cári csapatokat, a nyár folyamán pedig a Dnyeszter folyó mentén folytatott harcokat. A hadműveletek tervezésében és vezetésében Stromfeldnek meghatározó szerepe volt. Lényeglátása, pontos és gyors döntései többször is kimentették hadtestét a nehéz helyzetekből.

1915. augusztus 13-ától a Johann von Henriquez altábornagy vezette csoportparancsnokság, 1915. szeptember 25-étől pedig a Hadfy Imre altábornagy által irányított csoportparancsnokság vezérkari főnökeként kiemelkedő tudását

az orosz hadszíntéren állította a Monarchia csapatainak szolgálatába. (Hadfy tábornok seregtestének vezérkari főnökéül nem véletlenül választotta ki Stromfeld őrnagyot. Régről ismerték egymást, ugyanis Hadfy Stromfeld Ludovika Akadémián folytatott tanulmányai idején az intézmény szolgálati és gyakorlati szabályzat tanára volt.) Beosztásában jelentős munkát végzett a Kelet-Galícia elleni orosz támadások elhárításában. Felettesei kiemelték, hogy az alárendelt a saját csapatokat világos parancsokkal irányította, ugyanakkor tapintatosan érintkezett azok parancsnokaival.

Az előre nem látható, váratlan feladatokat is mintaszerűen oldotta meg. 1916. április 17. és május 25. között a 20. népfelkelő gyalogezred parancsnoka volt az orosz harctéren. 1916. május 25-étől a Hadfy-hadtest vezérkari főnökeként tevékenykedett, komoly szerepe volt az 1916. június 4-én indult Bruszilov-offenzíva megállításában. Az orosz csapatoknak június 18-án a frontvonal déli részén sikerült elfoglalniuk Czernowitz, majd augusztus 11-én Stanislau városát, a visszavonuló osztrák–magyar haderőnek ki kellett ürítenie Bukovina nagy részét. Az orosz gőzhenger előretörésének feltartóztatása azonban csak jelentős saját veszteségek árán sikerült. Stromfeld az 1916 végén lezajlott besszarábiai védelmi harcokban is megcsillogtatta tehetségét, ahol sikerült az orosz támadások elhárítása. 1917. április 5-én a Hadfy Imre altábornagy által irányított cs. és kir. XXVI. hadtest vezérkari főnöke lett az orosz hadszíntéren. Beosztásában 1917 júliusában részese volt az orosz Kerenszkij-offenzíva elhárításának, a bukovinai Stanislau körüli küzdelmeknek, majd 1917 augusztusában a Monarchia csapatainak Bukovina visszafoglalását eredményező ellentámadásának. Stromfeld a legteljesebb mértékben meg kívánt felelni előljárói beléje helyezett bizalmának, ami ismételten bebizonyosodott, mivel 1917. augusztus 1-jén ezredessé nevezték ki beosztásában. 1918 júniusától a háború végéig az Ernst Horsetzky gyalogsági tábornok által vezetett cs. és kir. XXVI. hadtest vezérkari főnökeként vett részt seregteste az olasz hadszíntéren vívott harcaiban, így 1918. június közepén a Piave mentén megindított osztrák–magyar támadással egyidejűleg a Hétközség-fennsík (Asiagói-fennsík) lezajlott és egy nap alatt kudarcba fűlt offenzívában, majd az 1918. október végi olasz támadás nyomán a Monte Grappa körzetében folyt elhárító küzdelmekben. A cs. és kir. haderő olasz hadszíntéren bekövetkezett katonai összeomlása, valamint az 1918. november 3-án Padovában aláírt fegyverszünet hatályba lépése után, érélyes intézkedéseivel és a hadtest csapatainak adott azonnali visszavonulási parancsával több tízezer katona olasz fogságba esését akadályozta meg november 4-én. November közepén indult haza vonaton Lienzből.

Hadsergyszervezés és honvédő harcok

A frontszolgálatból hazatérve 1918. november 25-én vette át a Ludovika Akadémia parancsnokságát, amellyel Bartha Albert hadügyminiszter bízta meg. Az Akadémiát az új viszonyoknak megfelelően szervezte át. Reformtervet készített, amelynek alapján az új, önálló magyar hadsereg számára akart tiszteket nevelni. A képzési időt kettőről három évre tervezte felemelni. Parancsnoksága idején alapvetően hazafias, nemzeti szellemű oktatás folyt a Ludovikán, az ott szolgáló tisztek mind elégedettek voltak intézkedéseivel. Többek között rendbe hozta az akadémia gazdasági ügyeit, kiképzési és szervezési reformokat is javasolt. Parancsnoksága időszakában jelentősen (270-ről 460 főre) nőtt a hallgatók száma, mivel az elszakadt területeken található katonai nevelőintézetek növendékei is Budapestre érkeztek. Ezért december 6-ától az akadémikusokat hosszabb szabadságra küldte, hogy további elképzeléseiket családjukkal megbeszélhessék. A politikai jellegű változások alól ő sem vonhatta ki magát, ilyen volt például a bizalmi férfiak és a legénységi esküdtszék megválasztása az intézményben, azonban ez a rendszer ott nem működött. December 14-én az intézmény állománya letette az esküt a Népköztársaságra. Bartha Albert hadügyminiszter felszólította, hogy vállaljon magasabb beosztást a minisztériumban, azonban Stromfeld akkor még visszautasította a lehetőséget. Indokként azt hozta fel, hogy őt büszkeség tölti el annak az intézménynek a vezetőjeként, ahol maga is tanult, s amelynek tanára volt.

1918 decemberében az alezredesnél magasabb rendfokozatú tiszteket 1919. január 1-jétől hivatalosan nyugdíjba küldték. December utolsó napjaiban felfereste a Hadügyminisztériumban Böhm Vilmos hadügyi államtitkárt, aki Stromfeld tisztképzésre vonatkozó elgondolásainak megismerése után kivételt tett vele, és eltekintett nyugállományba helyezésétől. Segítette ezt a döntést az a beadvány is, amelyet a Ludovika tiszti és altiszti állománya juttatott el Böhmhöz, Stromfeld támogatása érdekében.

1918 decemberében Stromfeld belépett a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba, részt vett a tiszti szakszervezet megalakításában, sőt tisztséget is vállalt a szervezetben.

1919. január 19-én kormányzati szerepet kapott. Az aznap hivatalba lépett Berinkey Dénes vezette kormányban Böhm Vilmos lett a hadügyminiszter, aki Stromfeldet kérte fel a Hadügyminisztérium államtitkárának, egyúttal a hadsergyszervezési főcsoport vezetőjének. Mivel az ország nem rendelkezett ütőképes haderővel, gyorsan kellett cselekedni. Stromfeld több feladat megoldását tűzte

célul maga elé, amelyek közül legfontosabb a Hadügyminisztérium szervezetének alapos átalakítása (például a Hadműveleti Osztály felállítása) és az önkénte-sekből álló toborzott hadsereg újjászervezése volt. Az általa kidolgozott és január 26-ára elkészült tervezet szerint az új haderő állományában hat gyalog- és a Székely Hadosztály szerepelt. Ezek közül háromnak székhelye Budapesten, egynek Győrben, egynek Miskolcon, egynek pedig Szegeden lett volna. A tervek szerint az új hadrend március 10-ével lépett volna életbe, és az átszervezés után kezdődhetett volna a románok elleni támadás. De mielőtt ez megtörténhetett, 1919. február 25-én benyújtotta lemondását, mivel a hadseregszervezés ügyében nem történt előrelépés (négyhetes toborzás után is csupán 5000 katona gyűlt össze). Lemondását azonban a hadügyminiszter nem fogadta el, és továbbra is a helyén maradt. A proletárdiktatúra kiépülése után, még néhány napig megmaradt a beosztásában, annak ellenére, hogy 1919. március 1-jén a Népköztársaság hadseregének összes tábornokával és ezredesével együtt őt is nyugállományba helyezték.

1919. március 20-án a magyarországi antantmisszió vezetője, Fernand Vix alezredes által a gróf Károlyi Mihály köztársasági elnöknek átnyújtott jegyzékben szereplő követelések (az új demarkációs vonal kijelölése Erdélyben a román és a magyar csapatok között) elfogadásával kapcsolatban Böhm Vilmos hadügyminiszter kikérte Stromfeld véleményét. Ő világosan értésére adta a miniszternek, hogy a követelések nemzeti szempontból elfogadhatatlanok, és a kiűritendő területek nagyságát, valamint a magyar hadsereg állapotát figyelembe véve katonai szempontból végrehajthatatlanok. A Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása után a Hadügyi Népbiztosság élére kinevezett Pogány József március 26-án maga mellé Stromfeldet nevezte ki szakértőnek, aki viszont nem akart vele együtt dolgozni. 1919. március 27-én betegségére hivatkozva felmentését kérte, amely még aznap megtörtént, majd feleségével Győrbe költözött.

1919. április 21-én, lényegében a Hadügyi Népbiztosság utasítására Szolnokon átvette a Böhm Vilmos által vezetett Keleti Hadsereg-parancsnokság vezérkari főnöki beosztását, vagyis a tényleges katonai vezetés a kezében összpontosult. 1919. április 16-án megindult a kétszeres túlerőben lévő román hadsereg támadása, amelynek következtében a Tiszántúlt ki kellett ürítenie, de úgy vélte, a Tisza vonalán megállítható az ellenség előrenyomulása. Feltételezései beigazolódtak, a románok május 1-jéig elfoglalták a szolnoki hídfőt, elérték a Tisza vonalát, ahol a frontvonalat sikerült stabilizálni. 1919. május 5-étől a március 25-én felállított Vörös Hadsereg vezérkari főnökeként és tényleges katonai vezetőjeként a Gödöllőn berendezett főhadiszállásról irányította annak hadműveleteit. Először

is komoly átszervezést hajtott végre a hadseregen belül, négy hadtestparancsnokságot állított fel, alárendeltségében nyolc hadosztállyal és nyolc munkásezreddel. Határozott intézkedései következtében a hadsereg létszáma május közepére több mint 109 000 főre növekedett.

Kiváló hadvezéri képességei, szakmai tudása és fáradhatatlan munkabírása nagymértékben hozzájárultak a Vörös Hadsereg honvédő harcai során elért sikereihez. Nevéhez fűződik a csehszlovák csapatok által 1919. május 2-án megszállt Miskolc visszafoglalása május 21-én. Stromfeld volt a szellemi atyja az 1919. május 30-án Miskolc körzetéből megindított, „északi hadjárat” néven elhíresült offenzívának, amelynek végrehajtására a magyar fegyveres erők nyolcvan százalékát vonták össze.

A támadás fő irányában, mintegy 120 km széles arcvonalszakaszon támadó III. hadtest csapatai gyors sikereket értek el a visszavonuló csehek ellenében, 1919. június 6-án elfoglalták Kassát, majd június 10-én egészen Bártfáig jutottak. Az északi hadjárat eredményeként ráadásul sikerült szétválasztani a cseh és a román haderőt. A hadjárat – amely a hadművészet egyik kiváló példája lett, s több külföldi katonai intézményben ma is példaként tanítják – sikeréhez döntő mértékben hozzájárultak Stromfeld kimagasló szervezői és vezetői erényei, amelyeket most tudott igazán kibontakoztatni. Arra törekedett, hogy a csapatokat állandó lendületben tartsa. A gödöllői főhadiszállásról irányított hadműveletek során sajátos taktikát alkalmazott a túlerővel szemben: a magyar alakulatok más és más irányokból, folyamatosan csapásokat mértek a csehszlovák csapatokra, azzal folyamatosan nyugtalanították és ellenálló képességét felőrölve kikényszerítették a visszavonulását. A hadműveleti sikerek egyik kulcsa a csapatok együttműködésének jó megszervezése, a rendelkezésre álló erők és eszközök zömének a döntő csapás irányába történt összevonása és alkalmazása, továbbá a tartalékokkal való ügyes gazdálkodás volt. A tartalékok bevetésével a váratlan és túlerejű támadások elhárítását is biztosítani tudta. Az elért sikerekhez jelentősen hozzájárult a tűzérség tömeges és koncentrált alkalmazása, valamint az összesen 12, nagy tűzerejű, gyors és mozgékony páncélvonat alkalmazása is. Stromfeld általában kerülte a frontális támadásokat, a hadműveletek nagyobb részében az ellenség átkarolását és megkerülését alkalmazta. A rendelkezésre álló erőkkel ügyesen manőverezett. Hadműveleti vezetésének rugalmassága gyors helyzetfelismerési készségén nyugodott, e kitűnő tulajdonság katonai pályafutása során végig jellemző volt rá.

Az antant diplomáciai nyomására (Georges Clemenceau francia miniszterelnök és a párizsi békekonferencia elnöke, június 8-án és 13-án két jegyzékben is

követelte a magyar offenzíva leállítását, valamint az elfoglalt területek kiürítését, s a Párizsban kijelölt, a későbbi, trianonival megegyező határok mögé történő visszavonulást) június 24-én a csehszlovák hadsereg képviselőivel megkötött fegyverszünet és a Vörös Hadsereg visszavonulása elleni tiltakozásul július 3-án lemondott vezérkari főnöki beosztásáról. Nem vállalhatta fel a visszavonulás ódiumát, hiszen tudta, hogy egy olyan hadsereget, amelyet csak a támadás lendülete, a sikerekből táplálkozó lelkesedés tart egyben, a felvidéki területek kiürítése mindenképpen szétzülleszti. Győrbe utazott feleségéhez, majd onnan beutaltként Siófokra, hogy kipihenje az előző hónapok fáradalmait. Siófoki pihenését egy rövid és magyar szempontból dicstelen intermezzo szakította félbe. 1919. augusztus 4-én Haubrich József (1919. augusztus 1. és 6. között a Peidl Gyula vezette úgynevezett szakszervezeti kormány hadügyminisztere) kíséretében mint annak tanácsadója vett részt a román haderő parancsnokainak Budapest határában történt fogadásán, a város román megszállásának napján.

Letartóztatás és vizsgálati fogság

1919. augusztus 17-én Siófokon Kozma Miklós százados a Nemzeti Hadsereg nevében letartóztatta, majd 1919 decemberéig a budapesti Margit körüti fegyházban vizsgálati fogságban tartották. A katonai hatóságok 1919. szeptember 1-jén hivatalosan visszahelyezték a korábbi nyugállományba. 1920. január 23-án engedélyezték számára a szabad mozgást az ország területén. Öccse révén állást is kapott: Ostffyasszonyfán kokszt szállítványozásával és a vele járó adminisztratív munkákkal foglalkozott. 1920. június 23-án ismétleten letartóztatták. 1920 júliusában a budapesti hadosztálybíróóság felségárulás (az 1919. április 21. és július 3. közötti tevékenysége) miatt két év kilenc hónap börtönre ítélte, továbbá megfosztották rendfokozatától, összes kitüntetésétől és nyugdíjától. A hivatalos indoklás szerint nem hadvezéri tevékenységéért, hanem azért ítélték el, mert a tanácskormány szolgálatába szegődve, április 21-én elvállalta a Vörös Hadsereg vezérkari főnöki állását, és július 4-ig minden szaktudását, képességét arra fordította, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság fennmaradását biztosító Vörös Hadsereget megszervezze és megfegyelmezze, meghosszabbítva azzal a proletárdiktatúra fennállását.

1920. július 19-én kezdte meg büntetése letöltését a Margit körüti katonai fogházban. Horthy Miklós kormányzó 1921. augusztus 23-án Stromfeld szabadágvesztés-büntetésének hátralévő részét kegyelemből elengedte. A börtönből

kiszabadulva a Dénes Pál vezette Hungária Kalap- és Tompgyárban dolgozott először raktárosként, majd igazgatóként. IV. Károly második visszatérési kísérlete (1921. október 20–24.) kapcsán, a közismerten rojalista ifjabb gróf Andrássy Gyula felajánlotta neki a puccs katonai vezetését, de Stromfeld az ajánlatot visszautasította.

1923 márciusa és augusztus vége között kommunista összeesküvés gyanújával vizsgálati fogságban tartották Budapesten, de a főtárgyaláson bizonyítékok hiányában felmentették. Akkoriban a Vörösmarty utca 18/B szám alatt lakott. 1924-től ismét aktív szerepet vállalt a Szociáldemokrata Pártban, tagja lett a Természetbarátok Turista Egyesületének, dolgozott az eszperantistáknál, majd 1926-ban megbízták a párt rendezvényeinek lebonyolítását biztosító Rendező-Gárda megszervezésével és vezetésével. Élete utolsó éveiben a budapesti IX. kerületi Mester utca 33–35. alatti lakásában élt. A megfeszített munka és a börtönben eltöltött idő hatására szervezete erősen legyengült. 1927. október 10-én, 49 éves korában, kórházban hunyt el Budapesten. A Kerepesi úti temetőben temették el.

Kései rehabilitálására is sor került. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Elnöksége a miniszterelnök, a honvédelmi miniszter, a honvéd vezérkar főnöke együttes előterjesztésére 1945. szeptember 6-án ezredesi rendfokozatba való visszahelyezése mellett, 1945. május 1-jei ranggal posztumusz vezérezredessé léptette elő.

Házassága, kitiüntetései és az általa írt könyvek

Stromfeld Aurél a cs. és kir. Hadiiskolán töltött évek alatt, 1901. február 4-én, egy bálon ismerkedett meg Urbany Adriennel, egy horvát származású, nyugállományú cs. és kir. tábornok lányával, akit egy év ismeretség után eljegyzett. Házasságuk előtt azonban több akadály is tornyosult. A legfontosabb, hogy a vezérkari tisztek századosi kinevezésük előtt nem nősülhettek meg. Eduard Urbany tábornok ráadásul nem tudta letenni a megkövetelt 90 000 korona házassági kauciót. A frigy megkötése érdekében a pozsonyi m. kir. IV. honvédkerület parancsnoka, felső-őri Benedek András altábornagy járt közbe az uralkodónál, aki végül különleges kegyként engedélyezte azt, sőt a házassági kauciót is elengedte. Az akadályok elhárulása után, végül 1905. április 15-én feleségül vette kiválasztottját. Házasságukból nem született gyermek.

Németül és magyarul tökéletesen, franciául jól beszélt és írt, ruténül a szolgálat igényeinek megfelelően, szlovákul pedig szükségképpen beszélt.

Stromfeld szakmai tehetségét, kiváló képességeit és érdemeit számos osztrák–magyar és külföldi kitüntetés adományozásával is elismerték tiszti pályafutása során. Ezek a viselés sorrendjében az alábbiak voltak (zárójelben az adományozás éve):

- Katonai Érdemkereszt II. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal (1918);
- Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal (1918);
- Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal (1917);
- Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya hadidíszítménnyel (1915; 1917-től kardokkal);
- Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel (1914; 1917-től kardokkal);
- Katonai Érdemkereszt (1911);
- Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal (1917);
- Jubileumi Emlékérem a fegyveres erő számára (1898);
- Katonai Jubileumi Kereszt (1908);
- német Vaskereszt II. osztálya (1917);
- hesseni „Vitézségért” feliratú Általános Érdemjel (1917).

Több írásbeli elismerést is kapott pályája során. A honvédség főparancsnoka 1907-ben a III. honvédkerületi tiszti iskolában végzett tevékenységéért, a honvédelmi miniszter 1913. március 18-án a Honvédelmi Minisztériumban végzett kiváló szolgálataiért részesítette írásbeli dicséretben.

Stromfeld Aurél élete során több tanulmány és tankönyv szerzője is volt, amelyek a megjelenés sorrendjében az alábbiak: A katonai altiszti kérdés általában, a továbbbszolgáló altisztek polgári szolgálatba való átlépése (Dr. Végh Kálmán társszerzővel. *Magyar Katonai Közlöny*, [1909], 4. 303–343.; [1909], 5. 466–495.); *Tankönyv a hadseregszervezésnek a m. kir. Honvéd Ludovika Akadémián és a m. kir. honvéd hadapródiskolákon való oktatáshoz* (Budapest, Pallas, 1910 – ezt a művét a honvédelmi miniszter által 1909-ben meghirdetett tankönyvpályázatra írta); *Hadseregszervezés* (Budapest, Pallas, 1911); *Készül az új háború* (Budapest, Világosság Nyomda, 1928).

Stromfeld Aurél nevét több magyarországi településen (így Budapesten, Debrecenben, Kaposváron, Szentendrén, Dunakeszin, Mezőtúron, Keszthelyen, Dunaújvárosban) utca, továbbá Salgótarjánban és Budapesten egy-egy iskola viseli.

Irodalom

- Bachó László (szerk.): *A magyar kir. Honvéd Ludovika Akadémia története*. Budapest, Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia, 1930.
- Balla Tibor: *A k. u. k. hadseregtől a Vörös Hadseregig. Magyar katonák a Nagy Háború román és olasz frontján, valamint a Tanácsköztársaság honvédő hadjáratában*. Budapest, Duna Könyvklub, 2013.
- Barczy Zoltán – Somogyi Győző: *Királyért és hazáért*. Budapest, Corvina Kiadó, 1990.
- Berkó István (szerk.): *A magyar királyi honvédség története 1868–1918*. Budapest, M. Kir. Hadtörténelmi Levéltár, 1928.
- Hetés Tibor: *Stromfeld Aurél*. Budapest, Kossuth Kiadó, 1978.
- Makai Ágnes – Héri Vera: *Kereszt, érem, csillag. Kitüntetések a magyar történelemben*. Budapest, Helikon Kiadó, 2002.
- Rada Tibor: *A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830–1945)*. I–II. kötet. Calgary–Budapest, Wise Tree, 1998–2001.
- Steiner, Jörg C.: *Schematismus der Generale und Obersten der k.u.k. Armee. Stand 31. Dezember 1918*. Wien, (k. n.), 1992.